

Traumasesensitief werken

binnen de visie gefaseerde keten/netwerk-zorg

Trauma-sensitiviteit is nodig in elke fase

Het is van belang dat alle professionals binnen de gefaseerde keten/netwerk-zorg oog hebben voor de rol die trauma kan spelen en weten hoe ze daar in hun aanpak rekening mee houden/op kunnen inspelen. De opbrengsten van traumasensitief werken kunnen bijvoorbeeld zijn:

- dat de stress en spanningen afnemen;
- dat gezinsleden in staat zijn om over oplossingen en de lange termijn na te denken;
- dat destructieve manieren van onderdrukking van/omgaan met het trauma verminderen (zoals verslaving, vermindering, agressie etc.);
- dat schadelijk gedrag (in relaties) vermindert en
- dat inzicht en positief gedrag toeneemt.

Traumasesensitiviteit verdient daarom aandacht in élk van de drie fasen¹:

Fase 1	Fase 2	Fase 3
In fase 1 kunnen traumagerelateerde problemen het bereik van directe veiligheid in de weg staan.	In fase 2 kunnen trauma's het onderliggend probleem zijn van de onveiligheid, waarmee de aanpak van deze risicofactor de kans op terugval doet afnemen.	In fase 3 kunnen trauma's langdurig invloed hebben op het eigen welzijn, (opvoed-)relaties en maatschappelijk functioneren, wat herstel, participatie en toekomstperspectief belemmert.

Bij trauma-screening is oog voor verschillende gezinsleden en trauma-impact van belang

Trauma in de context van huiselijk geweld en kindermishandeling² ontstaat in relaties en beïnvloedt relaties. In gezinssystemen waarin geweld speelt of heeft gespeeld kan elk van de gezinsleden getraumatiseerd zijn. Slachtoffers van geweld, kinderen en volwassenen, maar ook plegers van het geweld. De geweldsdynamiek kan ook beïnvloed worden door eerdere trauma's van de gezinsleden.

Trauma-screening kan zich richten op:

1. Onveilige gebeurtenissen uit heden en verleden die potentieel traumatiserend zijn (zoals Adverse Childhood Experiences, ACE's)
2. Stressklachten tot aan PTSS
3. Traumagerelateerde gevolgen die invloed hebben op eigen functioneren en op relaties, zoals de opvoedrol bij ouders

Er is coördinatie/regie nodig van de gefaseerde keten/netwerk-zorg met daarbinnen aandacht voor trauma-screening en een trauma-aanpak op maat die met en voor het gezinssysteem wordt gekozen. In beginsel ligt dit bij de casusregisseur van de gefaseerde zorg, tenzij het in de casus beter is als een andere professional deze taak vervult, bijvoorbeeld omdat deze meer continuïteit kan bieden en passender expertise heeft.

¹ Deze koppeling van trauma aan de visie is afgestemd met de visie-ontwikkelaars Sander van Arum en Linda Vogtländer.

² Hieronder worden alle vormen geschaard; fysieke, verbale, emotionele mishandeling en verwaarlozing en seksueel misbruik.

Overzicht per fase:

Wanneer dient trauma aandacht te krijgen per fase?

Veiligheid	Risicogestuurd	Herstelgericht
Als herbelevingen, vermindering en/of extreem stressgedrag door trauma een belemmering vormen voor het realiseren van directe veiligheid.	Als trauma onderdeel is van de onderliggende risicofactoren voor de onveiligheid en patronen van geweld in stand houdt/verergert.	Als trauma herstel, relaties en een positief toekomstperspectief (ontwikkeling en participatie) in de weg staat.

Behulpzame vragen per fase in een casuoverleg:

Veiligheid	Risicogestuurd	Herstelgericht
<ul style="list-style-type: none">• Welke triggers spelen een rol bij het ontstaan van onveilige situaties?• Hoe belemmert trauma bij een van de gezinsleden het realiseren van de directe veiligheid?• Is er sprake van onvoorspelbaar gedrag waar trauma invloed op kan hebben?	<ul style="list-style-type: none">• Welk problematisch gedrag van de gezinsleden lijkt voort te komen uit trauma?• In hoeverre beïnvloeden trauma's de belangrijkste risicofactoren?	<ul style="list-style-type: none">• Welke traumagerelateerde klachten belemmeren nog het vergroten van de zelfredzaamheid en weerbaarheid?• Wat hebben de verschillende gezinsleden nog nodig voor herstel en stabiliteit?• Wie kan de gezinsleden helpen bij betekenis geven aan een positief toekomstperspectief? Incl.: Welke positieve ervaringen zijn van belang om op te doen?• Wat kan bijdragen aan relatieherstel tussen ouder/kind, de partners en/of andere familieleden?

Hoe kan trauma verder aandacht te krijgen per fase?

Veiligheid	Risicogestuurd	Herstelgericht
<ul style="list-style-type: none">• Watchful waiting (vinger aan de polshouden) bij alle gezinsleden• Screenen op acute stressklachten (categorie 2)• Opnemen in veiligheidsplan hoe met traumaklachten om te gaan als die realiseren van directe veiligheid belemmeren• Intervenieren voor snel realiseerbare stressreductie (bijv. druk van de ketel t.a.v. woning, schulden, ruzies/geweld, onvoorspelbaarheid)	<ul style="list-style-type: none">• Bij de ouder screenen op de categorieën: onveilige gebeurtenissen in heden en verleden (1), traumaklachten (2) en traumagerelateerde gevolgen die invloed hebben op eigen functioneren en/of opvoedrol (3).• Wanneer traumagerelateerde problemen aanwijsbaar effect hebben op de veiligheid in de relaties, óók een trauma-aanpak op maat formuleren.	<ul style="list-style-type: none">• Herstelplan maken met gezinsleden voor de toekomst• Traumadiagnostiek- & behandeling• Betekenis geven (mindset, relatieherstel en perspectief)• Vergroten van zelfredzaamheid en weerbaarheid

Welke onderdelen van een trauma-aanpak kunnen bijdragen per fase?

Veiligheid	Risicogestuurd	Herstelgericht
<p>Als onderdeel van het Veiligheidsplan:</p> <ul style="list-style-type: none">• Snel realiseerbare stressreductie• Herstel van dagelijkse routine• Steunfiguren toevoegen• Inzet van traumabehandeling met focus op reductie klachten gerelateerd aan onveilig gedrag en gevoelens van paniek.• Psycho-educatie (minimumvariant), ter motivatie voor hulpacceptatie, gedragsverandering en onschuldiging van kinderen	<p>Als onderdeel van het Hulpverleningsplan:</p> <ul style="list-style-type: none">• Voortzetten stress-reductie & toevoegen steun(figuren)• Inbouwen ontspanning & plezierige activiteiten• Begeleiding bieden bij emotie-regulatie• Psycho-educatie bieden: uitleg relatie trauma's en onveilig gedrag en daarmee motiveren voor (trauma)behandeling	<p>Als onderdeel van het Herstelplan:</p> <ul style="list-style-type: none">• Aanvullende traumabehandeling indien nodig• Betekenis geven (mindset, relatieherstel en perspectief)• Rouwbegeleiding/-verwerking• Begeleiding bij herstel van gehechtheid/ nieuwe veilige relaties aangaan

Wie/welke professionals kunnen mogelijk bijdragen aan de trauma-aanpak:

Veiligheid	Risicogestuurd	Herstelgericht
<ul style="list-style-type: none">• Veilig Thuis (in triage-instrument), GI's, RvdK: concrete onveilige gebeurtenissen in heden en verleden signaleren, vastleggen en overdragen (alert in dossiers en op doorvragen); (regie/inzetten) trauma-screening.• Politie (uitleg van wat ze doen en waarom biedt controle; AWARE biedt bijdrage aan stressreductie)• Kinderarts/Forensisch arts (lichamelijk onderzoek en behandeling; letselduiding)• Vrouwenopvang (veilige opvang en trauma-screening categorieën 1,2 & 3)• OM/DJI ((verlof)voorwaarden incl. gedragsinterventie))- Jeugdhulp (ondersteuning, zicht op opvoedsituatie, herstel dagstructuur gezin, ondersteuning & uitleg jeugdige)• Wijkteam/gemeente/ MW (snelle realisering huisvesting, aanpak schulden, steun sociaal netwerk)• GGZ (verdiepende analyse/trauma-screening, psycho-educatie/behandeling in dienst van directe veiligheid)• Ervaringsdeskundigen (herkenning, vertrouwen & over de drempel heen helpen)	<ul style="list-style-type: none">• Onderwijs (steun, erkenning, begeleiding emotie-regulatie, plezierige activiteiten, voortzetten dagelijkse routine)• Vrouwenopvang (veilige opvang, interventies hechting, samenwerking met onderwijs, huisarts) OM/DJI/3RO ((verlof)voorwaarden incl. gedrags-interventie, psycho-educatie, traumascreening bij pleger initiëren (1,2 & 3), slachtofferbewust & herstelgericht werken)• Maatschappelijk werk (begeleiding bij participatie, financiën en sociaal netwerk)• Jeugdhulp (opvoedondersteuning, motivatie voor hulp, psycho-educatie)• GGZ (traumascreening 1,2 & 3, - diagnostiek, systeemgerichte psycho-educatie, - behandeling)• Verslavingszorg (trauma-screening categorie 1, psycho-educatie, behandeling)• Ervaringsdeskundigen voor herkenning en ondersteuning	<ul style="list-style-type: none">• Wijkteam (toekomstperspectief/participatie, wijkinitiatieven)• Jeugdhulp/JGZ (veilige ouder-kind-interactie)• Mediators (herstel contact & afspraken)• GGZ (individuele behandeling, ouder-kindbehandeling, systeemgerichte psycho-educatie, relatietherapie)• Ervaringsdeskundigen (motiveren, mindset, terugvalpreventie)• Informele netwerken (familie, vrienden, buurt, religieus, vrijwilligers)

Beoogd resultaat:

Veiligheid	Risicogestuurd	Herstelgericht
<ul style="list-style-type: none">• Actieve deelname aan veiligheidsmaatregelen- en plan• Vergroot (gevoel) gevoel van controle op de eigen veiligheid• Stoppen onveilig gedrag dat traumagerelateerd is• Toename van ervaren van rust en gevoel van veiligheid, wat helder meedenken over veiligheid nu en in de toekomst mogelijk maakt• Analyse van professionals mogelijk maken en kansrijk stellen van bodemeisen• Bijdrage aan directe veiligheid	<ul style="list-style-type: none">• Onderliggende risicofactoren en traumagerelateerde problemen zijn aangepakt ter doorbreking van onveilige patronen• Toename van ervaren van rust en gevoel van veiligheid, waarmee ruimte komt voor nieuwe positieve ervaringen en meer gewenst, veilig gedrag• Constructieve copingstrategieën voor omgaan met traumagerelateerde problemen.• Bijdrage aan stabiele veiligheid	<ul style="list-style-type: none">• Persoonlijke ontwikkeling is herstellende.• Toename van ervaren van rust en gevoel van veiligheid in belangrijke relaties en nieuwe gezonde relaties kunnen aangaan.• Toename sociaal- en maatschappelijk functioneren.• Toename van inzicht in eigen emotionele reacties en toename van controle over gedrag.• Toegenomen vertrouwen in anderen, zelfvertrouwen en positief toekomstperspectief.

Oktober 2020

